

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67388624, fakss 67388634, e-pasts ptac@ptac.gov.lv, www.ptac.gov.lv

SIA „Baltic Finance Fund”
Reģ. Nr. 40103498565
Dzirnavu ielā 89 - 16
Rīgā, LV-1011

LĒMUMS
patērētāju kolektīvo interešu pārkāpuma lietā
Rīgā

21.09.2018.

Nr. 16-pk

Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 51.pants nosaka, ka *administratīvo lietu izskata iestāde atbilstoši savai kompetencei, kas tai piešķirta ar normatīvo aktu*. Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC) savas kompetences ietvaros un pēc savas iniciatīvas, pamatojoties uz Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma (turpmāk – NKAL) 15.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka *uzraudzības iestāde veic komercprakses uzraudzību atbilstoši iestādes noteiktajām uzraudzības prioritātēm, izvērtējot iespējamā pārkāpuma ietekmi uz patērētāju kolektīvajām interesēm, kā arī nodrošinot līdzsvarotu komercprakses īstenotāju darbības uzraudzību pēc savas iniciatīvas, tai skaitā pamatojoties uz personas iesniegumu atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likumam* (turpmāk – PTAL), ir izvērtējis SIA „Baltic Finance Fund” (turpmāk – Sabiedrība) īstenotās komercprakses, patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšana pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas, atbilstību PTAL un NKAL prasībām.

[1] PTAC uzraudzības projekta “Patērētāju tiesību reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanas uzraudzība, īstenojot patērētāju maksāspējas izvērtēšanu patērētāju kreditēšanas jomā” (turpmāk – Projekts) ietvaros 2018.gada 6.jūnijā uzsāka izvērtēt Sabiedrības īstenotās komercprakses, izvērtējot patērētāju spēju atmaksāt aizdevumu, atbilstību PTAL 8.panta 4.¹, 4.², un 4.⁴ daļai.

[2] 2018.gada 14.jūnijā PTAC nosūtīja Sabiedrībai vēstuli Nr.3.3.-7/4637/F-145, kurā pieprasīja sniegt informāciju par noslēgtajiem jaunajiem patērētāju kreditēšanas līgumiem laika periodā no 2018.gada 1.marta līdz 2018.gada 31.martam, visiem noslēgtajiem Hipotekārās kreditēšanas līgumiem no 2017.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 28.februārim un patērētāju maksāspējas vērtēšanas kārtību (procedūru), kas bija spēkā no 2017.gada aprīļa.

2018.gada 2.jūlijā PTAC saņēma Sabiedrības sagatavoto 2018.gada 29.jūnija informāciju par izsniegtajiem kredītiem par laiku no 2017.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 31.martam.

[3] Tā kā viens no Projektā izvirzītajiem mērķiem bija veikt pārbaudes par 2017.-2018.gadā veiktiem darījumiem un nepieciešamības gadījumā veikt pārbaudes arī patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēju pakalpojuma sniegšanas vietās, pārliecinoties par patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēju izstrādāto maksāspējas izvērtēšanas kārtību ievērošanu, 2018.gada 20.jūlijā

PTAC amatpersonas veica pārbaudi Sabiedrības birojā Dzirnau ielā 89 - 16, Rīgā, par ko tika sastādīts akts Nr. PTUF-145/1. PTAC amatpersonas pārbaudīja Sabiedrības īstenoto praksi, kas saistīta ar kredīta ņēmēju maksātspējas izvērtēšanas atbilstību PTAL 8.panta 4.¹, 4.² un 4.⁴ daļai.

Tika veikta pārbaude 9 kredītlietās, par kurām Sabiedrība noslēgusi aizdevuma līgumus laikā no 2017.gada jūnija līdz 2018.gada martam. Pārbaudei tika izvēlēti aizdevumi no Sabiedrības iesūtītā saraksta, kuru statuss uz datu sagatavošanas brīdi bija - *notiek atmaksa vai kavēts*.

PTAC konstatēja, ka Sabiedrība ar patērētājiem slēdz Hipotekārā kredīta un Patēriņa kredīta līgumus. Patērētāju spēju atmaksāt aizdevumu Sabiedrības kredītspeciālisti pārbauda, izvērtējot aizdevuma pieprasītāja sniegto informāciju pieteikumā, atsevišķos gadījumos pieprasot iesniegt Valsts ieņēmuma dienesta (turpmāk – VID) izziņu par deklarētajiem ienākumiem un pieprasot iesniegt patērētāja bankas(-u) konta (-u) izdrukas. Patērētāja iepriekšējo kredītvēsturi un maksājumu disciplīnu Sabiedrība pārbauda tikai SIA “Creditreform Latvija” datu bāzē. Sabiedrībai nav pieslēguma nevienam no valstī reģistrētajiem kredītinformācijas birojiem.

PTAC detalizēti pārbaudīja sekojošas kredītlietas:

- 1) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.3768/H, līguma noslēgšanas datums 27.06.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2018.gada 25.jūniju, aizdevuma summa 31 000,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa kavēta, patērētājs 37 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.1);
- 2) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.3833/H, līguma noslēgšanas datums 26.07.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2017.gada 25.jūliju, aizdevuma summa 78 000,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 66 gadu vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.2);
- 3) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.3899/H/O, līguma noslēgšanas datums 21.08.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2020.gada 25.augustu, aizdevuma summa 4 464,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa kavēta, patērētājs 40 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.3);
- 4) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.3919/H, līguma noslēgšanas datums 06.09.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2022.gada 25.septembri, aizdevuma summa 8 900,00, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa kavēta, patērētājs 70 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.4);
- 5) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.4026/H, līguma noslēgšanas datums 07.11.2017, izsniegts vairākos maksājumos ar sākotnējo atmaksas termiņu 2018.gada 15.jūniju, kopējā aizdevuma summa 66 100,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 33 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.5);
- 6) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.4024/H, līguma noslēgšanas datums 07.11.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2017.gada 25.novembri, aizdevuma summa 121 800,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 45 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.6);
- 7) Hipotekārais kredīts, aizdevuma līgums Nr.4106/H, līguma noslēgšanas datums 20.12.2017, izsniegts vairākos maksājumos ar sākotnējo atmaksas termiņu 2018.gada 25.janvāri, kopējā aizdevuma summa 179 000,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 33 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.7);
- 8) Patēriņa kredīts, aizdevuma līgums Nr.4276, līguma noslēgšanas datums 19.03.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2019.gada 20.septembri, aizdevuma summa 1050,00 EUR, uz klātienes pārbaudes brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 69 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.8);
- 9) Patēriņa kredīts, aizdevuma līgums Nr.4314, līguma noslēgšanas datums 28.03.2017, izsniegts vienā maksājumā ar sākotnējo atmaksas termiņu 2020.gada 20.decembri, aizdevuma summa 940,70,00 EUR, uz datu sagatavošanas brīdi kredīta atmaksa netiek kavēta, patērētājs 39 gadus vecs (turpmāk – Kredītlieta Nr.9).

Klātienes pārbaudē PTAC lūdza Sabiedrību sniegt informāciju par veikto patērētāja maksātspējas izvērtēšanu pirms minēto kredītu piešķiršanas. PTAC konstatēja, ka Sabiedrība veic

patērētāju maksāspējas izvērtēšanu, ņemot vērā paša patērētāja sniegto informāciju par ikmēneša ienākumu apmēru, atsevišķos gadījumos pamatojoties uz banku kontu pārskatos vai pasta norēķina sistēmā (turpmāk – PNS) redzamo informāciju par laiku no viena līdz 6 mēnešiem un VID izziņā redzamo informāciju par pēdējiem 6 mēnešiem līdz 12 mēnešiem. Ikmēneša ienākumu noteikšanai tiek ņemti vērā arī tādi patērētāja ienākumi, kas konta apgrozījuma pārskatos parādās kā saņemtās maksas no trešajām personām, no saistītām personām saņemtie maksājumi. Sabiedrība patērētāju maksāspējas izvērtēšanu veic manuāli, lietās nav pieejami izvērtēšanas rezultāti, kas ļautu pārliecināties par kritērijiem, vadoties no kuriem patērētājiem piešķirts konkrētais aizdevums un noteikts ikmēneša maksājuma limits. Sabiedrība patērētāju maksāspējas izvērtēšanai 2014.gadā bija izstrādājusi Noteikumus maksāspējas izvērtēšanai (turpmāk – NMI), no kuriem izriet, ka par jebkuru aizdevuma pieprasījuma summu kredītņēmējam ir jāiesniedz ienākumus apliecinājošie dokumenti par pēdējiem sešiem mēnešiem, kā arī noteikts, ka gadījumos, kad patērētāja ienākumi ir līdz [...] saistības nedrīkst pārsniegt [...] no ienākumiem, gadījumos līdz [...] – [...], gadījumos, kad ienākumi pārsniedz [...] – [...] un atsevišķos gadījumos vairāk.

[4] PTAC konstatējis sekojošus rezultātus par 9 kredītlietu izvērtēšanu:

	Nr.1	Nr.2	Nr.3	Nr.4	Nr.5	Nr.6	Nr.7	Nr.8	Nr.9
aizdevuma summa	31000,00	78000,00	4464,00	8900,00	66100,00	121800,00	179000,00	1050,00	940,70
kredīta veids	Hipotekārais	Hipotekārais	Hipotekārais	Hipotekārais	Hipotekārais	Hipotekārais	Hipotekārais	Patēriņa	Patēriņa
vai kredītlietā ir klienta pieteikums	ir	ir	ir	ir	ir	nav	nav	ir	ir
vai kredītlietā ir patērētāja ienākumus apliecinājošie dokumenti	nav	ir	nav	nav	ir	ir	ir	ir	nav
ikmēneša neto ienākumi, no kuriem Sabiedrība varētu būt aprēķinājusi pieļaujamo mēneša maksājumu	8500,00	2000,00	1200,00	702,00	1700,00	2107,00	2053,59	630,00	1324,00
Sabiedrības noteiktais maksimālais ikmēneša maksājuma limits procentos pret ienākumiem	[..]	[..]	[..]	[..]	[..]	[..]	[..]	[..]	[..]
patērētāja paša deklarētās vai no dokumentiem konstatējamās citas saistības	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ikmēneša maksājums saskaņā ar Sabiedrības aizdevuma līgumu	2754,00	786,63	124,00	202,87	462,82	1023,12	988,98	108,18	74,95
patērētāja esošās saistības + Sabiedrības noteiktais ikmēneša maksājums	2754,00	786,63	124,00	202,87	462,82	1023,12	988,98	108,18	74,95
patērētāja esošās saistības + Sabiedrības noteiktais ikmēneša maksājums / Sabiedrības akceptētie patērētāja ienākumi	32,40%	39,33%	10,33%	28,90%	27,22%	48,56%	48,16%	17,17%	5,66%
ienākumus apliecināošs dokuments	Nav iesniegti	VID izziņa un konta ap gr.parksats	Nav iesniegti	Nav iesniegti	VID izziņa un konta ap gr.parksats	VID izziņa un konta ap gr.parksats	VID izziņa un konta ap gr.parksats	PNS konta ap gr.parksats	Nav iesniegti
ikmēneša neto ienākumi atbilstoši ienākumus apliecinājošiem dokumentiem	Nav nosakāmi	1094,00	Nav nosakāmi	Nav nosakāmi	1459,00	895,00	2053,59	330,98	Nav nosakāmi
Sabiedrības procedūrā pieļaujama ikmēneša maksājuma limits procentos pret ienākumiem	Nav nosakāms	[..]	Nav nosakāms	Nav nosakāms	[..]	[..]	[..]	[..]	Nav nosakāms
no dokumentiem konstatējamās citas patērētāja saistības	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	304,62	175,09	36,00
ikmēneša maksājums saskaņā ar Sabiedrības aizdevuma līgumu	2754,00	786,63	124,00	202,87	462,82	1023,12	988,98	108,18	74,95
patērētāja esošās saistības + Sabiedrības noteiktais ikmēneša maksājums	2754,00	786,63	124,00	202,87	462,82	1023,12	1293,60	283,27	110,95
patērētāja kopējās saistības pret pierādāmajiem ienākumiem	Nav nosakāms	71,90%	Nav nosakāms	Nav nosakāms	31,72%	114,32%	62,99%	85,59%	Nav nosakāms
kredīta statuss uz PTAC klātienē pārbaudes brīdī	kavēts	notiek atmaksa	kavēts	kavēts	notiek atmaksa	notiek atmaksa	notiek atmaksa	notiek atmaksa	notiek atmaksa

[4.1] Pārbaudītas 9 kredītlietas, no kurām:

[4.1.1] 7 (septiņos) gadījumos ar patērētājiem slēgti Hipotekārā kredīta līgumi un divos gadījumos Patēriņa kredīta līgumi. Visiem līgumiem pievienoti aizdevumu atmaksas grafiki. Vienlaikus PTAC norāda, ka Kredītlietā Nr.6, sastādot aizdevuma atmaksas grafiku Hipotekārā kredīta līgumam, patērētājam visā līguma termiņa laikā noteikti **tikai procentu maksājumi**, savukārt aizdevuma pamatsummas atmaksa – termiņa beigās.

[4.1.2] uz PTAC pārbaudes brīdi klātienē 3 (trīs) gadījumos no pārbaudē ietvertajām Kredītlietām saistību izpilde tiek kavēta (Kredītlieta Nr.1, Kredītlieta Nr.3 un Kredītlieta Nr.4), t.sk. Kredītlieta Nr.1 un Kredītlieta Nr.3 kavēta ilgstoši.

[4.2.] Izvērtējot Sabiedrības veikto patērētāja spējas atmaksāt kredītu novērtējumu 9 kredītlietās, konstatēti šādi pārkāpumi:

[4.2.1] 2 (divos) gadījumos kredītlietās **nav aizpildītu kredīta pieteikumu** (Kredītlieta Nr.6 un Kredītlieta Nr.7);

[4.2.2] 4 (četros) gadījumos kredītlietās **nav patērētāju ienākumu apliecinājošu dokumentu** (Kredītlieta Nr.1, Kredītlieta Nr.3, Kredītlieta Nr.4 un Kredītlieta Nr.9). Šajās četrās kredītlietās Sabiedrība maksāspējas izvērtēšanai pieņēmusi un akceptējusi patērētāju pašdeklarētos ienākumus no kredītu pieteikumiem.

[4.2.3] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.1 Sabiedrība, ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 31 000 EUR apmērā, par patērētāja ienākumiem pieņemot un akceptējot kredīta pieteikumā **pašdeklarētos ienākumus 8 500 EUR mēnesī**. Lietā nav pieejami ienākumus apliecinājoši dokumenti. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu patērētājam, kura **ikmēneša maksājums ir 2 754 EUR**. Pēc PTAC aprēķiniem jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 32,40%. PTAC norāda, ka Sabiedrība lēmuma pieņemšanā, akceptējot patērētāja pašdeklarētos ienākumus un nepieprasot, un nepārlicinoties par informācijas patiesumu, ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļas prasības. Patērētāja saistību izpilde uz klātienē pārbaudes brīdi ir **kavēta ilgstoši**.

[4.2.4] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.2 Sabiedrība, ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 78 000 EUR apmērā, kurš kredīta pieteikumā deklarējis ikmēneša ienākumus neto 2000,00 EUR apmērā. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums ir 786,63 EUR EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 39,33%.

PTAC norāda, ka, lai arī Sabiedrība formāli ir izpildījusi PTAL 8.panta piektās daļas prasību par VID izziņas pieprasīšanu un saņemšanu par patērētāja ienākumiem, tā **nav ņēmusi vērā VID izziņā redzamo informāciju** par patērētāja faktiski deklarētajiem 2017.gada 6 mēnešu ienākumiem bruto vidēji 1420,66 EUR mēnesī, no kuriem neto ienākumi aprēķināmi piemērojot koeficientu 0,77 ((100% - 23% pašnodarbinātās personas iedzīvotāju ienākuma nodokļu likme 2017.gadā vispārīgā gadījumā) / 100) jeb 1094 EUR apmērā. Tādējādi, PTAC ieskatā, Sabiedrība ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītās prasības. PTAC norāda, ka gadījumā, ja Sabiedrība būtu ņēmusi vērā VID izziņā deklarētos ienākumus, atbilstoši Sabiedrības NMI 5.punktam maksimāli piešķiramais mēneša maksājuma lielums nedrīkstēja pārsniegt [...] EUR (1094 EUR x [...])% un atbilstoši NMI 6.punktam Sabiedrībai bija pienākums piedāvāt patērētājam mazāku kredīta summu. Sabiedrības piešķirtais ikmēneša maksājuma lielums pret VID izziņā redzamajiem ienākumiem aprēķināms **71,90%** (786,63 EUR / 1094 EUR x 100). Papildus PTAC norāda, ka konkrētajā kredītlietā Sabiedrība piešķirusi aizdevumu uz **40 gadiem 66 gadus vecam patērētājam**, kura vecums uz saistību pilnīgu izpildes brīdi aprēķināms **106 gadi**. Patērētāja saistību izpildē bijuši periodiski kavējumi, uz PTAC klātienē pārbaudes brīdi kavējumu nav.

[4.2.5] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.3 Sabiedrība ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 4 464 EUR apmērā, par patērētāja ienākumiem pieņemot un

akceptējot kredīta pieteikumā pašdeklarētos 1 200 EUR mēnesī. Lietā **nav pieejami ienākumus apliecinājoši dokumenti**. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums ir 124 EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 10,33%. PTAC norāda, ka Sabiedrība lēmuma pieņemšanā, akceptējot patērētāja pašdeklarētos ienākumus un nepieprasot un nepārliedzinoties par informācijas patiesumu, ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļas prasības. Patērētāja saistību izpilde uz klātienes pārbaudes brīdi ir kavēta ilgstoši.

[4.2.6] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.4 Sabiedrība ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 8 900 EUR apmērā, par patērētāja ienākumiem pieņemot un akceptējot kredīta pieteikumā pašdeklarēto algu 450 EUR un citus ienākumus 252 EUR apmērā, kopā 702 EUR mēnesī. Lietā **nav pieejami ienākumus apliecinājoši dokumenti**. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums ir 202,87 EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 28,90%. PTAC norāda, ka Sabiedrība lēmuma pieņemšanā, akceptējot patērētāja pašdeklarētos ienākumus un nepieprasot un nepārliedzinoties par informācijas patiesumu ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļas prasības. Patērētājs saistību izpildei ikmēneša maksājumos novirza mazākas summas nekā to paredz līguma noteikumi, līdz ar to uz klātienes pārbaudes brīdi saistību izpilde ir kavēta.

[4.2.7] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.5 Sabiedrība ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 66 100 EUR apmērā, kurš kredīta pieteikumā deklarējis ikmēneša ienākumus neto 1700,00 EUR apmērā. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums (pēc aizdevuma summas otrās daļas izsniegšanas) ir 462,82 EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 27,22%.

PTAC norāda, ka, lai arī Sabiedrība formāli ir izpildījusi PTAL 8.panta piektās daļas prasību par VID izziņas pieprasīšanu un saņemšanu par patērētāja ienākumiem, tā nav ņēmusi vērā VID izziņā redzamo informāciju par patērētāja faktiski deklarētajiem 2017.gada 10 mēnešu ienākumiem bruto vidēji 2083,76 EUR mēnesī, no kuriem neto ienākumi aprēķināmi piemērojot koeficientu 0,7 ((100% - 30% aptuvenā iedzīvotāju ienākuma nodokļa un sociālā nodokļa kopējā likme 2017.gadā vispārīgā gadījumā) / 100) jeb 1459 EUR apmērā. Tādejādi, PTAC ieskatā, Sabiedrība ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītās prasības. Patērētāja saistību izpildē uz PTAC klātienes pārbaudes brīdi kavējumu nav.

[4.2.8] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.6 Sabiedrība ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 121 800 EUR apmērā. PTAC norāda, **lietā nav pieejams patērētāja aizpildīts kredīta pieteikums**, kurā patērētājs būtu norādījis visu kredīta saņemšanai nepieciešamo informāciju, līdz ar to PTAC ieskatā ir pārkāpts PTAL 8.panta 4.⁴ daļā noteiktais “(..) kredīta devējam ir pienākums pieprasīt, iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāja ienākumiem un izdevumiem pienākuma izpildei atbilstošā apjomā. Patērētājam ir pienākums pēc kredītu devēja pieprasījuma sniegt informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem” un PTAL 8.¹ panta desmitajā daļā noteiktais: “Pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs skaidri un saprotami norāda, kāda informācija un neatkarīgi pārbaudāmi pierādījumi patērētājam ir jāiesniedz, lai izvērtētu tā spēju atmaksāt kredītu (..)”. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājumā pieprasīts segt tikai procentus par aizdevuma izmantošanu 1023,12 EUR apmērā, **aizdevuma pamatsummas atmaksu nosakot vienā maksājumā līguma termiņa beigās**. Jaunās saistības (tikai % maksājumi) pret Sabiedrības atzītajiem aprēķināmas **48,56%**, gadījumā, ja Sabiedrība par patērētāja ienākumiem uzskatījusi VID izziņā redzamos bruto patērētāja ienākumus par 2016.gadu 48 591,33 EUR + 2017.gada 10 mēnešiem 11617,53 EUR, kas kopā ir 60 208,86 EUR, jeb dalot uz 22 mēnešiem, vidēji mēnesī bruto 2736,77 EUR, no kuriem neto ienākumi aprēķināmi piemērojot koeficientu 0,77 ((100% - 23% pašnodarbinātās personas iedzīvotāju ienākuma nodokļu likme 2017.gadā vispārīgā gadījumā) / 100) jeb 2107 EUR apmērā.

PTAC norāda, ka, lai arī Sabiedrība formāli ir izpildījusi PTAL 8.panta piektās daļas prasību par VID izziņas pieprasīšanu un saņemšanu par patērētāja ienākumiem, tā nav ņēmusi vērā Sabiedrības NMI 2.punktā izvirzīto prasību par 6 mēnešu pārskata periodu un VID izziņā redzamo informāciju par patērētāja faktiski deklarētajiem 2017.gada 10 mēnešu ienākumiem bruto vidēji

1161,75 EUR mēnesī, no kuriem neto ienākumi aprēķināmi piemērojot koeficientu 0,77 ((100% - 23% pašnodarbinātās personas iedzīvotāju ienākuma nodokļu likme 2017.gadā vispārīgā gadījumā) / 100) jeb 895 EUR apmērā. Tādejādi PTAC ieskatā Sabiedrība ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītās prasības. Gadījumā, ja Sabiedrība būtu vērtējusi patērētāja maksātspēju atbilstoši Sabiedrības NMI 2. un 5.punktā noteiktajām prasībām, maksimāli piešķiramais mēneša maksājuma lielums nedrīkstēja pārsniegt [...] EUR (895 EUR x [...]) %) un atbilstoši NMI 6.punktam Sabiedrībai bija pienākums piedāvāt patērētājam mazāku kredīta summu. Sabiedrības piešķirtais ikmēneša maksājuma lielums pret VID izziņā redzamajiem ienākumiem 2017.gadā aprēķināms **114,32%** (1023,12 EUR / 895 EUR x 100). Papildus PTAC norāda, ka Sabiedrība **nav ņēmusi vērā** patērētāja konta izrakstā redzamo informāciju, ka **persona maksā uzturlīdzekļus** 250 – 325 EUR apmērā ik mēnesī. Patērētāja saistību izpildē uz PTAC klātienē pārbaudes brīdī kavējumu nav.

[4.2.9] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.7 Sabiedrība ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 179 000,00 EUR apmērā. PTAC norāda, ka **lietā nav pieejams patērētāja aizpildīts kredīta pieteikums**, līdz ar to PTAC ieskatā ir pārkāpts PTAL 8.panta 4.⁴ un 8.¹ panta desmitajā daļā noteiktais. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājumā (pēc aizdevuma summas otrās daļas izsniegšanas) pieprasīti 988,98 EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 44,16%, gadījumā, ja Sabiedrība par patērētāja ienākumiem uzskatījusi VID izziņā redzamos bruto patērētāja ienākumus par 2016.gadu 18 511,82 EUR (t.sk. ienākumi no algota darba 17 145,31 EUR un neapliekamie ienākumi 1366,51 EUR) + ienākumus par 2017.gada 11 mēnešiem 39 831,43 EUR (t.sk. ienākumi no algota darba 19890,25 EUR un neapliekamie ienākumi 19941,18 EUR), kas kopā ir 58 343,25 EUR, jeb dalot uz 23 mēnešiem, vidēji mēnesī neto ienākumi, piemērojot koeficientu 0,7 ((100% - 30% aptuvenā iedzīvotāju ienākuma nodokļa un sociālā nodokļa kopējā likme 2017.gadā vispārīgā gadījumā) / 100) apliekamajiem ienākumiem, aprēķināmi 2053,59 EUR ((17 145,31+19890,25)/23*0,7+(1366,51+19941,18)/23).

PTAC norāda, ka Sabiedrība, vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu Kredītlietā Nr.7, **nav ņēmusi vērā** divos konta apgrozījuma pārskatos redzamās **patērētāja saistības pie citiem kredītdevējiem** un nav analizējusi patērētāja 2017.gadā saņemtos neapliekamos ienākumus 19 941,18 EUR apmērā (kuru ieskaitījumam varētu būt vienreizējs raksturs, bez garantijām nākamajos periodos). Tādejādi PTAC ieskatā Sabiedrība ir pārkāpusi ne vien pašas Sabiedrības NMI 3. un 7.punktā noteikto, bet arī PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītās prasības. Gadījumā, ja Sabiedrība būtu vērtējusi patērētāja maksātspēju atbilstoši Sabiedrības NMI 2., 3., 5. un 7.punktā noteiktajām prasībām, Sabiedrībai būtu bijis jāņem vērā gan patērētāja maksātie līzings, gan saistības pret distances kredītu sniedzējiem, gan maksātie uzturlīdzekļi. Patērētāja ikmēnešu maksājumu kopsomma pret citiem kredītdevējiem un maksātie uzturlīdzekļi pa mēnešiem konstatējami mainīgi, taču, piemēram, 2017.gada novembrī – pēdējā mēnesī pirms aizdevuma ņemšanas Sabiedrībā, no kontu apgrozījuma pārskatiem tie konstatējami 304,62 EUR apmērā. Līdz ar to esošās saistības + Sabiedrības piešķirtais ikmēneša maksājuma lielums pret VID izziņā redzamajiem ienākumiem 2017.gadā aprēķināms **62,99%** (304,62 EUR + 988,98 EUR / 2053,59 EUR x 100). Patērētāja saistību izpildē uz PTAC klātienē pārbaudes brīdī kavējumu nav.

[4.2.10] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.8 Sabiedrība, ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 1050,00 EUR apmērā, kurš kredīta pieteikumā deklarējis ikmēneša ienākumus pensiju 330 EUR apmērā un citus ienākumus 300 EUR apmērā, jeb kopā 630 EUR neto. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums (pēc aizdevuma summas otrās daļas izsniegšanas) ir 108,18 EUR. Tāpat patērētājs pieteikumā ir norādījis saistības pie cita kredītu devēja, kur ikmēneša maksājums noteikts 175,09 EUR. Esošās saistības plus jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem pēc PTAC aprēķiniem ir **44,96%**. Līdz ar to, piešķirot aizdevumu uz šādiem nosacījumiem, Sabiedrība ir pārkāpusi pašas NMI 5.punktā noteiktās saistību / ienākumu attiecības (līdz [...] ne vairāk kā [...]). Sabiedrība, izsniedzot aizdevumu konkrētajā kredītlietā, ir noformējusi arī galvojuma līgumu. Attiecībā uz **galvnieka ienākumiem** Kredītlietā Nr.8 **nav pieejami ienākumus apliecinājoši dokumenti**.

PTAC norāda, ka pretēji Sabiedrības NMI 2.punktā izvirzītajām prasībām attiecībā uz

ienākumus apliecinājumiem dokumentiem par pēdējiem sešiem mēnešiem, Sabiedrība Kredītlietā Nr.8 ir akceptējusi patērētāja izdruku no PNS konta par vienu mēnesi. PTAC norāda, ka PNS konta izdrukā patērētāja citi ienākumi nav redzami, savukārt ir redzami **maksājumi** saskaņā ar patērētāja iesniegumā norādīto – 175,09 EUR **par citām saistībām**. Ņemot vērā iepriekš minēto, Sabiedrība ir pārkāpusi ne vien pašas Sabiedrības NMI 3. un 7.punktā noteikto, bet arī PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītās prasības. Patērētāja esošās saistību un jauno saistību attiecība pret pierādāmajiem ienākumiem Kredītlietā Nr.8 aprēķināma **85,59%** (175,09 EUR + 108,18 EUR) / 330,98 EUR x 100. Patērētāja saistību izpildē uz PTAC klātienes pārbaudes brīdi kavējumu nav.

[4.2.11] Vērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu, Kredītlietā Nr.9 Sabiedrība, ir piešķirusi aizdevumu patērētājam 940,70 EUR apmērā, par patērētāja ienākumiem pieņemot un akceptējot kredīta pieteikumā pašdeklarēto pensiju 174 EUR un citus ienākumus 1150 EUR apmērā, kopā 1324 EUR mēnesī. Lietā **nav pieejami ienākumus apliecinājoši dokumenti**. Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, kura ikmēneša maksājums ir 74,95 EUR. Jaunās saistības pret Sabiedrības atzītajiem ienākumiem ir 5,66%. PTAC norāda, ka Sabiedrība lēmuma pieņemšanā, akceptējot patērētāja pašdeklarētos ienākumus un nepieprasot un nepārliedzinoties par informācijas patiesumu, ir pārkāpusi PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļas. Patērētāja saistību izpildē uz PTAC klātienes pārbaudes brīdi kavējumu nav.

[4.2.12] Klātienes pārbaudē PTAC papildus konstatēja, ka 7 (septiņos) gadījumos hipotekāro kredītu kredītlietās (Kredītlietās no Nr.1 līdz Nr.7) nav pieejami ķīlas objektu vērtējumi, kurus veikuši sertificēti vērtētāji. Savukārt 7 (septiņos) gadījumos (Kredītlietās no Nr.1 līdz Nr.7) kredītlietās nebija pieejams Sabiedrības veiktais izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu.

[4.3] Kopumā PTAC klātienes pārbaudē konstatēja sekojošo:

[4.3.1] divos gadījumos (Kredītlietā Nr.6 un Kredītlietā Nr.7) Sabiedrība pieņēmusi lēmumu par aizdevuma piešķiršanu, nepieprasot un/vai nesaņemot no patērētāja iesniegumu par kredīta piešķiršanu. Līdz ar to pārkāpts PTAL 8.panta 4.⁴ daļā noteiktais “(..) kredīta devējam ir pienākums pieprasīt, iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāja ienākumiem un izdevumiem pienākuma izpildei atbilstošā apjomā. Patērētājam ir pienākums pēc kredītu devēja pieprasījuma sniegt informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem” un PTAL 8.¹ panta 10.daļā noteiktais: “Pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs skaidri un saprotami norāda, kāda informācija un neatkarīgi pārbaudāmi pierādījumi patērētājam ir jāiesniedz, lai izvērtētu tā spēju atmaksāt kredītu (..)”;

[4.3.2] četros gadījumos (Kredītlietā Nr.1, Kredītlietā Nr.3., Kredītlietā Nr.4 un Kredītlietā Nr.9) nav pieprasīti un/vai iesniegti patērētāja ienākumus apliecinājoši dokumenti, kā rezultātā Sabiedrība pieņēmusi un akceptējusi patērētāju pašdeklarētos ienākumus no kredītu pieteikumiem. PTAC ieskatā šāda Sabiedrības rīcība ir pretrunā PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteiktajam;

[4.3.3] četros gadījumos (Kredītlietā Nr.2, Kredītlietā Nr. 5, Kredītlietā Nr.6 un Kredītlietā Nr.8) Sabiedrība ir akceptējusi patērētāja ienākumus, kuri ir lielāki nekā ienākumus apliecinātajos dokumentos konstatējamie, t.sk. trīs gadījumos (Kredītlietā Nr.2., Kredītlietā Nr.5 un Kredītlietā Nr.6) nav ņēmusi vērā ienākumu lielumu, kas izriet no VID izziņā norādītā, kas ir pretrunā ar PTAL 8.panta piektajā daļā noteikto;

[4.3.4] trīs gadījumos (Kredītlietā Nr.7., Kredītlietā Nr.8. un Kredītlietā Nr.9) Sabiedrība nav ņēmusi vērā patērētāja kredīta pieteikumā deklarētās un/vai norēķinu konta pārskatā redzamās saistības pret citiem kredītu devējiem, kas ir pretrunā PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteiktajam;

[4.3.5] vienā gadījumā (Kredītlietā Nr.8) nav pieprasīti un/vai iesniegti galvnieka ienākumus apliecinājoši dokumenti, tādējādi pārkāpjot PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteikto;

[4.3.6] vienā gadījumā (Kredītlietā Nr.6) Sabiedrība piešķirusi aizdevumu, ikmēneša maksājumā pieprasot segt tikai procentu maksājumus, aizdevuma pamatsummas atmaksu nosakot vienā maksājumā līguma termiņa beigās. Kredītlietā nav pieejama informācija un aprēķini, kuri pamatotu paredzamo patērētāja spēju atmaksāt visa kredīta pamatsummu līguma termiņa beigās. Attiecībā uz patērētāja spējas veikt pēdējo maksājumu izvērtējumu Sabiedrība ir pārkāpusi PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteiktās prasības;

[4.3.7] septiņos gadījumos (Kredītlietās no Nr.1 līdz Nr.7) Sabiedrība ir pārkāpusi PTAL 8.¹ panta divpadsmitajā daļā izvirzīto prasību: “*Kredīta devējam ir pienākums izstrādāt, dokumentēt un saglabāt procedūras un informāciju, uz kuru balstīts izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Izvērtējums nedrīkst būt balstīts tikai uz nekustamā īpašuma vērtību, kas pārsniedz kredīta summu, vai pieņēmumu, ka nekustamā īpašuma vērtība pieaugs.(..)*”, jo kredītlietās nebija pieejama Sabiedrības veiktā izvērtējuma forma (slēdziens);

[4.3.8] septiņos gadījumos - hipotekāro kredītu kredītlietās (Kredītlietās no Nr.1 līdz Nr.7) nav pieejami ķīlas objektu vērtējumi, kurus veikuši sertificēti vērtētāji, līdz ar to PTAC ieskatā pārkāptas PTAL 8.¹ panta trīspadsmitajā daļā izvirzītās prasības attiecībā uz ķīlas objektu vērtējumiem.

Norādāms, ka līdztekus maksātspējas izvērtēšanā vērojamas arī vairākas neprecizitātes, piemēram, datu nolasīšanā no ienākumus apliecinājošiem dokumentiem un mēneša vidējo ienākumu noteikšanā, kas norāda uz cilvēciskā faktora būtisku ietekmi aizdevumu pieteikumu izvērtēšanas procesā. Sabiedrība PTAC klātienē pārbaudē nespēja uzrādīt patērētāju maksātspējas izvērtēšanas formas vai tabulas, Sabiedrībai nav noslēgts līgums ne ar vienu no valstī atbilstoši Kredītinformācijas biroja likumam darbojošos kredītinformācijas biroju, kā rezultātā Sabiedrībai ir ļoti ierobežota pieeja informācijai par patērētāja iespējamām saistībām pie citiem kredītu devējiem. Kopumā 4 kredītlietās (Kredītlietā Nr.1, Kredītlietā Nr.3, Kredītlietā Nr.4 un Kredītlietā Nr.9) nav objektīvi izvērtējamas patērētāja kopējās saistības (jaunās + esošās) pret ienākumiem, jo nav iesniegti ienākumus apliecinājošie dokumenti. No šīm četrām kredītlietām uz PTAC klātienē pārbaudes brīdī trijās tiek kavēta saistību izpilde, t.sk. vienā (Kredītlietā Nr.1) ir beidzies līguma termiņš un aizdevums nav atmaksāts un vēl vienā (Kredītlietā Nr.3) pēdējais maksājums veikts pirms 9 mēnešiem. Papildus PTAC norāda, ka no pārbaudītajām lietām izriet, ka **Sabiedrība nav ievērojusi virkni savā NMI izvirzīto prasību** (piemēram, pieprasījusi un saņēmusi nepieciešamos dokumentus maksātspējas izvērtēšanai, t.sk. ienākumus apliecinājošos dokumentus vismaz par pēdējiem sešiem mēnešiem, vērtējusi iesniegtajos kontu pārskatos redzamo informāciju par patērētāja esošo saistību maksājumu apmēriem, ievērojusi pašas Sabiedrības noteiktās kredītsaistību/ienākumu attiecības, gadījumos, kad plānoto saistību apjoms pārsniedz Sabiedrības noteiktās attiecības, Sabiedrība akceptējusi patērētāja pieprasīto summu nevis piedāvājusi mazāku kredīta summu, pieprasījusi iesniegt līgumus esošajiem kredītiem gadījumos, kad konta pārskatos redzamas vai patērētājs pats informējis par citu saistību esamību).

[4.5] Kopumā PTAC secina, ka Sabiedrība kredītu izskatīšanas procesā un potenciālā aizņēmēja maksātspējas izvērtēšanā vadās no iepriekšējas pieredzes un sajūtām par patērētāja turpmāko rīcību aizdevuma atmaksā, izvērtējot patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu individuāli, bet Sabiedrības izstrādātai iekšējai NMI ir ieteikumu raksturs, pie kura tā praksē nepieturas. Sabiedrības rīcībā **ir konstatējama PTAL 8.panta (4¹), (4⁴) daļās, 8.¹ panta desmitajā, divpadsmitajā un trīspadsmitajā daļā noteikto prasību neievērošana.**

[5] 2018.gada 30.jūlijā PTAC nosūtīja Sabiedrībai vēstuli Nr. 3.3.-7/5814 /F-145, kurā norādīja uz PTAC konstatētajiem pārkāpumiem, t.sk., aizdevuma pieteikumu un patērētāja ienākumu apliecinājošo dokumentu neesamību, un pieprasīja Sabiedrībai līdz 2018.gada 15.augustam nekavējoties uzsākt atbilstošu patērētāju maksātspējas izvērtēšanu atbilstoši PTAL 8.panta 4.¹ un 4.⁴ daļās izvirzītajām prasībām, kā arī nodrošināt Sabiedrības komercpraksi atbilstoši PTAL 8.¹

panta devītajā, desmitajā, divpadsmitajā un trīspadsmitajā daļā izvirzītajām prasībām. Vienlaikus PTAC aicināja Sabiedrību iesniegt informāciju par termiņu, kurā Sabiedrība novērsīs konstatētos pārkāpumus, kopā ar soļu un pasākumu plānu, kā Sabiedrība nodrošinās atbilstošu patērētāju maksātspējas izvērtēšanu un hipotekārajai kreditēšanai nepieciešamo dokumentu apriti.

[6] 2018.gada 15.augustā PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli Nr.117-18 (turpmāk – Paskaidrojums), kurā Sabiedrība apraksta plānotās darbības konstatēto pārkāpumu novēršanai. Paskaidrojumam pievienoti pārstrādātie “Noteikumi patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai” (aktualizētā redakcija uz 2018.gada 13.augustu, turpmāk – NMI-1) un virkni dokumentu, kuri apliecina Sabiedrības veiktos un plānotos pasākumus patērētāju spējas atmaksāt aizdevumu izvērtēšanas nodrošināšanā.

Paskaidrojumā attiecībā uz PTAC konstatētiem pārkāpumiem Sabiedrība norāda, ka ir pieprasījusi darbiniekiem, kas veica patērētāja spējas atmaksāt aizdevumu izvērtēšanu konkrētajās kredītlietās, kurās konstatēti pārkāpumi, sniegt paskaidrojumus. Pēc iepazīšanās ar paskaidrojumiem, lai pēc iespējas mazinātu cilvēciskā rakstura kļūdas un ietekmi aizdevumu pieteikumu izvērtēšanas procesā, Sabiedrības valde 2018.gada 13.augustā ir pieņēmusi lēmumu Nr.03/08-2018 un izdevusi 2018.gada 13.augusta rīkojumu Nr.09/08-2018, saskaņā ar kuru Sabiedrībā tiek izveidota divu pakāpju pārbaudes kārtība, iesaistot patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanā [...] darbiniekus, kuru pienākums ir pārlicināties, vai pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas no patērētāja ir saņemta visa informācija un pierādījumi, lai izvērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu.

Paskaidrojumā minēts, ka papildus ar Sabiedrības valdes 2018.gada 13.augusta lēmumu Nr.03/08-2018 Sabiedrība apņemas līdz 2019.gada 2.janvārim – kredītlietās, kurās kavēti maksājumi pārbaudes periodā (no 2017.gada jūnija līdz 2018.gada martam) un visās kredītlietās pēc pārbaudes perioda – *“veikt pasākumus, izmantojot visus tehniski iespējamus līdzekļus, lai pārbaudītu, vai no patērētāja ir saņemti patērētāja ienākumus apliecinājoši dokumenti. Ja pārbaudes rezultātā tiks konstatēts, ka no patērētāja nav saņemti patērētāja ienākumus apliecinājoši dokumenti, Sabiedrība apņemas sazināties ar attiecīgajiem patērētājiem, lai saņemtu patērētāju ienākumus apliecinājošus dokumentus”*.

Sabiedrība raksta: *“Tādējādi uzskatāms, ka Sabiedrība ir veikusi un turpmāk veiks pasākumus, lai novērstu Vēstules [5.2.] apakšpunktā konstatētos pārkāpumus. Sabiedrība apņemas nodrošināt PTAL 8. panta (4¹), (4²), (4⁴) daļā noteiktās prasības”*. Līdzīga Sabiedrības rīcība un apņemšanās Paskaidrojumā minēta arī par visiem pārējiem PTAC konstatētiem pārkāpumiem.

Sabiedrības Paskaidrojumam pievienotajā 2018.gada 13.augusta Valdes lēmumā Nr.03/08-2018 un Sabiedrības rīkojumā Nr.09/08-2018 minēts, ka valde uzliek par pienākumu [..]:

- 1) ne vēlāk kā līdz 2018.gada 14.augustam iepazīstināt darbiniekus, kuri veic patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu, ar divu pakāpju pārbaudes kārtību;
- 2) veikt pasākumus, lai pārbaudītu esošās kredītlietas pēc noteiktiem kritērijiem līdz 2019.gada 2.janvārim (skat.lēmuma [7.5] punktu);
- 3) ne vēlāk kā līdz 2018.gada 14.augustam veikt cenu aptauju, nosūtot pieprasījumus AS “Kredītinformācijas birojs” un AS “Crefo birojs”, un nodrošināt, ka līdz 2018.gada 15.oktobrim ir noslēgts līgums ar kādu no valstī reģistrētiem kredītinformācijas birojiem;
- 4) ne vēlāk kā līdz 2018.gada 14.augustam veikt cenu aptauju, nosūtot pieprasījumus [..], [..], [..], un nodrošināt, ka līdz 2019.gada 2.janvārim ir noslēgts līgums par automatizētās sistēmas nodrošināšanu, aizstājot esošo kārtību, kad darbinieki patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu veic manuāli;
- 5) ne vēlāk kā līdz 2018.gada 14.augustam veikt cenu aptauju, nosūtot pieprasījumus [..], [..], [..] un nodrošināt, ka līdz 2018.gada 15.oktobrim ir panākta vienošanās par nekustamā īpašuma sertificēta vērtētāja piesaistīšanu gadījumos, ja šāda vērtēšana ir vajadzīga kredīta saņemšanai;
- 6) saskaņā ar Sabiedrības atalgojuma politiku un politiku sava personāla zināšanu un kompetences līmeņa uzturēšanai (aktualizētā redakcija uz 2018.gada 15.jūniju) līdz 2018.gada 15.oktobrim kārtot Sabiedrības [..] prasmju un kompetenču pārbaudi par

zināšanās, kas noteiktas Politikas 3.6.punktā, ko veiks speciālists (ārpalpojuma sniedzējs);

- 7) ne vēlāk kā līdz 2018.gada 15.oktobrim veikt ikgadējo Sabiedrības personāla kompetenču un prasmju pārbaudi, sagatavojot rakstveida eksāmenu un veicot individuālas pārrunas ar darbiniekiem, nepieciešamības gadījumā piesaistot speciālistu (ārpalpojumu sniedzēju).

Paskaidrojumam pievienoti arī 2018.gada 14.augusta [...] darbinieku [...] apliecinājumi, kurus parakstot darbinieki apliecina:

- par iepazīšanos ar Sabiedrības noteikumiem patērētāja spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai, ko apstiprinājusi Sabiedrības valde 2018.gada 27.aprīlī, un kas izteikti jaunā redakcijā 2018.gada 13.augustā;
- par iepazīšanos ar Sabiedrības valdes 2018.gada 13.augustā apstiprinātajiem noteikumiem par divu pakāpju pārbaudes kārtību;
- iepazīšanos un turpmāk apņemšanos izmantot patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanā izvērtējuma veidlapas (patēriņa kredīts strādājošām personām, patēriņa kredīts pensionāriem, kredīts pret nekustamā īpašuma ķīlu strādājošām personām, kredīts pret nekustamā īpašuma ķīlu pensionāriem).

Paskaidrojumam pievienota arī Sabiedrības 2018.gada 15.jūnijā apstiprinātā “Sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Baltic Finance Fund” atalgojuma politika un politika sava personāla zināšanu un kompetences līmeņa uzturēšanai” (turpmāk – Politika). Jāatzīmē, ka Sabiedrība pirmo Politikas redakciju PTAC atsūtīja 2018.gada 29.martā. PTAC to caurskatīja un 2018.gada 7.jūnijā nosūtīja vēstuli Nr.3.3.-3/4481/NK-1; F-137, kurā lūdza Sabiedrību veikt Politikā atsevišķus labojumus, kas arī tika darīts. Secīgi PTAC 2018.gada 11.jūlijā nosūtīja Sabiedrībai vēstuli Nr.3.3.-3/5337/F-137, kurā norādīja, ka Politika pirmšķietami ir atbilstoša normatīvo aktu prasībām. Politika ir izstrādāta diezgan detalizēti un tajā cita starpā 3.8.punktā minēts, ka “*Personāla apmācības programmas tiek īstenotas Sabiedrības iekšienē, Sabiedrības biroja vadītājam regulāri apmācot Sabiedrības personālu, strādājot gan individuāli, gan kolektīvi, veicot pārrunas ar Sabiedrības darbiniekiem, informējot viņus par aktualitātēm. Sabiedrības biroja vadītājs seko līdzi aktualitātēm un tiesiskajam regulējumam par jomām, kas noteiktas šī dokumenta 3.6.punktā.*” Savukārt Politikas 3.9.punktā minēts: “*Sabiedrība nodrošina tās personālam regulāras prasmju un kompetenču pārbaudes par zināšanām, kas noteiktas šī dokumenta 3.6.punktā. Sabiedrības biroja vadītājs regulāri, bet ne retāk kā vienu reizi gadā, pārbauda Sabiedrības personāla kompetenci un prasmes, nepieciešamības gadījumā piesaistot speciālistu (ārpalpojuma sniedzējs). Sabiedrības darbinieka prasmju un kompetenču pārbaude notiek, kārtojot rakstveida eksāmenu un veicot individuālas pārrunas ar Sabiedrības biroja vadītāju.*”

[7] Izvērtējot Sabiedrības Paskaidrojumā rakstīto, t.sk., pausto apņemšanos nodrošināt atbilstošu patērētāju maksātspējas izvērtēšanu un hipotekārajai kredīvēšanai nepieciešamo dokumentu apriti, **PTAC norāda uz šādiem apstākļiem, kas rada šaubas par Sabiedrības patiesu vēlmi nodrošināt komercdarbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, proti:**

[7.1] Paskaidrojumam pievienotajā 2018.gada 8.augusta Sabiedrības lēmumā Nr.02/08-2018 ir minētas visas 9 PTAC pārbaudei izvēlētas kredītlietas un nolemts uzlikt par pienākumu darbiniekam, kurš veica patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu (minot katru kredītlietu atsevišķi), sniegt paskaidrojumus, kāpēc tika pārkāptas normatīvo aktu prasības, katrai kredītlietai minot atbilstošos pārkāpumus un norādot atbilstošos normatīvos aktus, kuri ir pārkāpti. Šajā lēmumā nav minēti konkrētie darbinieku vārdi.

Paskaidrojumam pievienoti arī 8 satura ziņā līdzīgi Sabiedrības rīkojumi, minot konkrētu darbinieka vārdu un konkrēto kredītlietu, kuras patērētāja spēju atmaksāt aizdevumu darbinieks ir veicis, sniegt paskaidrojumu, kāpēc, veicot patērētāja spējas atmaksāt aizdevumu izvērtēšanu konkrētajā kredītlietā (minot attiecīgās kredītlietas), nav ievērotas konkrēti norādītās normatīvo aktu prasības.

Paskaidrojumam pievienoti arī 8 paskaidrojumi no Sabiedrības darbiniekiem un kopija no Sabiedrības [...] rīkojuma par [...] atlaišanu no darba saskaņā ar Darba likuma 1.sadaļas 100.pantu un

pamatojoties uz darbinieka iesniegumu.

Visi darbinieku parakstītie paskaidrojumi ir vienādas formas un visos sniegts sekojošs darbinieku pamatojums:

“Pārkāpumus diemžēl esmu veicis aiz neuzmanības.

Pārkāpumu faktu nenoliedzu un savu vainu pilnībā atzīstu.

Aņņemos turpmāk ievērot Darba devēja iekšējās instrukcijas un procedūras patērētāju kreditēšanas jomā, kā arī piemērojamos normatīvos aktus.

No savas puses apsolu darīt visu iespējamo, lai šādus pārkāpumus nākotnē vairs nepieļautu”.

PTAC norāda, ka no iesniegtajiem Sabiedrības rīkojumiem un darbinieku paskaidrojumiem secināms, ka 7 kredītlietās no pārbaudītajām deviņām lēmumu par aizdevuma piešķiršanu pieņēmušas personas, kam Sabiedrībā bija jāatbild un jānodrošina kreditēšanas procesa un lēmumu atbilstība normatīvo aktu prasībām.

Nemot vērā to, ka pievienotie darbinieku paskaidrojumi ir sagatavoti pēc vienas formas, pastāv pamatotas aizdomas, ka tos nav rakstījuši paši darbinieki, bet tikai parakstījuši sagatavotās veidlapas.

[7.2] No Paskaidrojumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka 7 gadījumos no pārbaudes 9 kredītlietām lēmumus par kredīta piešķiršanu un patērētāja spēju atmaksāt pieņēma [...] – personas, kurām vajadzētu Sabiedrībā nodrošināt kredītu izsniegšanas procesu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, līdz ar to secināms, ka minētajām personām nav atbilstošu zināšanu un kompetenču par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu un to, ka konstatējami būtiski trūkumi Sabiedrības atbildības dalījumā. Jāatzīmē, ka atbilstoši 2011.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumiem Nr.245 “Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai” 1.pielikumu “Iesniegums speciālās atļaujas (licences) saņemšanai” (turpmāk – Noteikumi Nr.245) 8.2.punktu kredīta devējam ir jāapliecina, ka kapitālsabiedrības darbinieki ir kompetenti patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanā. Savukārt PTAL 8.panta piecpadsmitajā daļa ir noteikts, ka kredīta devējs, piešķirot kredītus, rīkojas godīgi, taisnīgi, pārredzami un profesionāli.

[7.3] Paskaidrojumā minēts, ka 2014.gada 22.janvārī Sabiedrības darbinieki tika iepazīstināti ar Sabiedrības valdes 2014.gada 20.janvārī apstiprinātajiem NMI. Jāatzīmē, ka šie noteikumi ir pievienoti Paskaidrojuma pielikumā un ir ļoti īsi – uz vienas lapas abām pusēm, no kurām vienu lapu aizņem piemēri (NMI tika izsniegti arī PTAC pārstāvjiem klātienē pārbaudes laikā). Tomēr galvenās prasības noteikumos ir iekļautas. Nemot vērā, ka pēc Sabiedrības rakstītā NMI tika pārstrādāti tikai 2018.gada 27.aprīlī, ir pirmšķietami secināms, ka dokuments tika pārstrādāts, jo PTAC 2018.gada 27.aprīlī izdeva “Vadlīnijas patērētāju spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai kredītu devējiem, kas sniedz kreditēšanas pakalpojumus patērētājiem” (turpmāk – Vadlīnijas), kuru projekts tika ilgstoši pārrunāts ar kredītu devējiem. Līdztekus ir pieļaujams, ka arī 2014.gada 20.janvāra NMI bija izveidoti, jo PTAC 2013.gada 16.augustā bija izdevis Vadlīnijas. Tādējādi rodas priekšstats, ka Sabiedrība iekšējās procedūras rada vai pārstrādā nevis tāpēc, ka jānosaka vienota iekšējā kārtība darbiniekiem, bet tāpēc, ka PTAC ir izveidojis vai pārstrādājis savas vadlīnijas. Paskaidrojumā minēts, ka Sabiedrības darbinieki ir iepazīstināti ar NMI, kas apstiprināts 2018.gada 27.aprīlī. NMI 2018.gada 27.aprīļa redakcija PTAC tika saņemta 2018.gada 2.jūlijā kopā ar Sabiedrības sagatavoto 2018.gada 29.jūnija informāciju par iesniegtajiem kredītiem par laiku no 2017.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 31.martam.

Savukārt Paskaidrojumam pievienoti pārstrādātie NMI-1 (aktualizētā redakcija uz 2018.gada 13.augustu), ar kuru darbinieki iepazīstināti 2018.gada 14.augustā un parakstījuši apliecinājuma veidlapas.

Atzīmējams, ka pievienotie apliecinājumi par darbinieku iepazīšanos ar NMI un citām prasībām – gan 2018.gada 27.aprīlī, gan 2018.gada 14.augustā ir līdzīgi (augusta apliecinājumā papildus ietverts teksts par izvērtējuma veidlapu lietošanu un divu pakāpju pārbaudes kārtību), pie tam par iepazīšanos 2018.gada 27.aprīlī nav pievienots Sabiedrības darbinieces parakstīts apliecinājums, ar kuru darba attiecības tika izbeigtas [...] – līdz ar to, papildus ņemot vērā, ka 2018.gada 27.aprīļa apliecinājumos iekļauti teikumi par to prasību ievērošanu, kuru pārkāpumus PTAC konstatēja 2018.gada 20.jūlija pārbaudē, pieļaujams, ka 2018.gada 27.aprīļa darbinieku

apliecinājumi par iepazīšanos ar NMI un citām prasībām, ir tikuši parakstīti tikai 2018.gada augustā.

[7.4] Pievienotais 2018.gada 13.augusta NMI-1 sagatavots, vadoties no PTAC Vadlīnijām, tomēr atzīmējams, ka noteikumus nav ietvertas konkrētas prasības patērētāju spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanā (izņemot maksimāli pieļaujamo kredītmaksājumu apmēru pret neto ienākumiem), piemēram, nav paskaidrots, cik daudz ir “būtiski palielināta” kredīta summa, nav minēts, kā jānosaka ienākumi no iesniegtā bankas konta pārskata, nav nekas minēts par papildu ienākumiem (kuri atspoguļoti piemērā par neto ienākumu aprēķināšanu) u.tml.

Lai arī Sabiedrība ar 2018.gada 13.augusta Valdes lēmumu Nr.03/08-2018 ir izveidojusi divu pakāpju pārbaudes kārtību, iesaistot patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanā 2 (divus) darbiniekus, ne NMI-1, ne Paskaidrojumā netiek izvērstas, kāda amata darbinieki tie ir (piemēram, nav minēts, ka vienam no darbiniekiem jābūt [..]). Līdz ar to ir pamatotas aizdomas, ka divu pakāpju pārbaude būs tikai formāla.

Sabiedrība Paskaidrojumam pievienojusi 4 dažādas izvērtējuma formas kredīta lēmuma pieņemšanai. Iesniegtās slēdziena formas ir diezgan sarežģītas, tomēr redzams, ka datus jāatspoguļo [..] darbiniekiem. Tomēr nav skaidrs, vai lēmuma pieņemšanā tiek ņemti vērā arī patērētāja papildu ienākumi, kas nav dokumentāri pierādāmi, jo Paskaidrojumam pievienotas arī lapas ar ienākumu aprēķināšanas piemēriem, kuros minēti “citi regulāri ienākumi” bez atšifrējuma. Līdztekus izvērtējuma formā nav saprotams, kā tiek izvērtēta nekustamā īpašuma vērtības, ko noteicis sertificēts vērtētājs, atbilstība piešķiramā aizdevuma summai.

PTAC ieskatā Sabiedrības pārstrādātajā NMI-1 un izstrādātajos izvērtējumos patērētāja spējai atmaksāt kredītu nepieciešami labojumi un papildinājumi, lai gūtu pārliecību, ka Sabiedrība veiks visas nepieciešamās darbības atbilstošas patērētāju spējas atmaksāt aizdevumu izvērtēšanā un kredītu izsniegšanā atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

[7.5] Sabiedrības Paskaidrojumā un 2018.gada 13.augusta Sabiedrības valdes lēmumā Nr.03/08-2018 un Sabiedrības rīkojumā Nr.09/08-2018 minēts, ka Sabiedrība apņemas līdz 2019.gada 2.janvārim (uzliekot par pienākumu to veikt [..]) – kredītlīstās, kurās kavēti maksājumi pārbaudes periodā (no 2017.gada jūnija līdz 2018.gada martam) un visās kredītlīstās pēc pārbaudes perioda veikt pasākumus, izmantojot visus tehniski iespējamus līdzekļus, lai pārbaudītu, vai kredītlīstās ir nepieciešamie dokumenti un vai tajās ir izstrādātas, dokumentētas un saglabātas procedūras un informācija, uz kuru balstīts izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Ja pārbaudes rezultātā tiks konstatēts, ka arī citās kredītlīstās ir līdzīgi pārkāpumi (piemēram, nav aizdevuma pieteikuma, ienākumu apliecinājošu dokumentu, nekustamā īpašuma vērtējuma, kredīta piešķiršanas izvērtējuma u.tml.), Sabiedrība apņemas sazināties ar attiecīgajiem patērētājiem, lai patērētāji iesniegtu attiecīgos trūkstošos dokumentus un parakstītu līgumu grozījumus (ja pārkāpums būtu aizdevuma līguma tekstā).

Lai arī nav zināms precīzs patēriņa kredītu un hipotekāro kredītu skaits, kurus Sabiedrība noslēgusi ar patērētājiem no 2018.gada 1.marta līdz šim brīdim un cik aizdevuma līgumiem ir kavēta atmaksa, kuri noslēgti laika periodā no 2017.gada 1.jūnija līdz 2018.gada 31.martam, pirmšķietami kopējais skaits nevarētu būt īpaši liels, ņemot vērā, ka pēc Sabiedrības iesniegtajiem statistikas datiem 2017.gada 2.pusgadā Sabiedrība ir izsniegusi [..] hipotekāros kredītus un [..] patēriņa kredītus, līdz ar to Sabiedrības noteiktais 4,5 mēnešu termiņš apmēram [..] kredītlīstas caurskatīšanai pirmšķietami ir nesamērīgi liels.

Sabiedrība nav norādījusi, kā rīkosies, ja nebūs iespējams sazināties ar patērētāju vai arī patērētāji atteiksies iesniegt trūkstošos dokumentus un ja no iesniegtajiem dokumentiem izrietēs, ka konkrēto aizdevumu patērētājam piešķirt nedrīkstēja vai drīkstēja ar citiem nosacījumiem (piemēram, mazākā apmērā, uz ilgāku termiņu, piesaistot papildu galvnieku u.tml.). Jāatzīmē, ka nekustamā īpašuma vērtējuma sagatavošana ir maksas pakalpojums, kas var būt iemesls, kāpēc patērētājs var atteikties maksāt par šādu pakalpojumu, līdztekus nav minēts, kā Sabiedrība rīkosies šādā gadījumā un vai segs maksu par vērtējumu sagatavošanu (jāņem vērā PTAL 8.¹ panta četrpadsmitās daļas 2.punktā minētais, ka kredīta devējam nav tiesību pieprasīt patērētājam, kas nav pieļāvis būtisku līguma pārkāpumu jebkādas izmaksas par hipotekārā kredīta nodrošinājuma pārvērtēšanu līguma darbības laikā, izņemot gadījumus, kad kredīts piešķirts, balstoties uz

pieņēmumu, ka nodrošinājumā esošā nekustamā īpašuma vērtība pieaugs).

Ņemot vērā, ka konstatētie pārkāpumi ir sistemātiski (t.sk. tika konstatēti arī tajās kredītlietās, kuru atmaksa netika kavēta), PTAC ieskatā Sabiedrībai būtu nepieciešams veikt visu aktīvo kredītlietu dokumentu pārbaudi.

[7.6] Ņemot vērā, ka Sabiedrības [...] nav pietiekošu kompetenču patērētāju kreditēšanas jomā, bet tieši viņai uzdots pienākums veikt ikgadējo Sabiedrības personāla kompetenču un prasmju pārbaudi, sagatavojot rakstveida eksāmenu un veicot individuālas pārrunas ar darbiniekiem, ir pamatotas šaubas par viņas spējām un kompetencēm šī pienākuma veikšanai, kaut arī minēts, ka drīkst piesaistīt ārpalpojuma sniedzēju un vispirms pašai jākārtoto Sabiedrības [...] prasmju un kompetenču pārbaude par zināšanām, kas noteiktas Politikas 3.6.punktā, ko veiks speciālists (ārpalpojuma sniedzējs).

[7.7] Paskaidrojuma pielikumā pievienotas 3 elektroniskā pasta vēstules, kuras Sabiedrība sūtījusi abiem kredītinformācijas birojiem (viens kopējs e-pasts), 3 IT uzņēmumiem (kopējs e-pasts), 3 nekustamā īpašuma vērtēšanas uzņēmumiem (kopējs e-pasts). Ņemot vērā, ka vairākiem konkurējošiem uzņēmumiem tikusi sūtīta kopēja vēstule bez sīkāku apstākļu izklāsta, ir pieļaujams, ka to sūtīšana ir bijusi formāla. PTAC uzskata par nepieciešamu noslēgt līgumus un ietvert sadarbības aprakstus kredītu izvērtēšanas kārtībā, lai Sabiedrība varētu veikt kvalitatīvu patērētāju spēju atmaksāt kredītu izvērtēšanu.

[7.8] Paskaidrojumā un tā pielikumos nav minēts, kā turpmāk Sabiedrība rīkosies, lai ikdienā nodrošinātu atbilstošu patērētāju maksātspējas izvērtēšanu, piemēram, nav minēts, ka noteiktos periodos tiks veikta pieņemto lēmumu kontrole izlases veidā un kādas sekas par prasību neievērošanu tiks piemērotas darbiniekiem. Līdztekus nav skaidrs, kādā veidā Sabiedrība izvērtēs hipotekārā kredīta pieteikumu, kamēr nav noslēgts līgums ar sertificētu vērtētāju.

[7.9] Paskaidrojumā un citos pievienotajos dokumentos nebija nekas minēts par sekām, kas tiks piemērotas attiecīgajiem darbiniekiem par konstatētajiem pārkāpumiem un ņemot vērā, ka lielu daļu no tiem bija pieļāvuši [...], ir pirmšķietami secināms, ka darbinieki rīkojās vai nu atbilstoši vadības norādījumiem vai arī Sabiedrības vadībai nebija pietiekošu kompetenču un intereses, cik rūpīgi tiek pieprasīti un/vai izskatīti iesniegtie dokumenti.

[7.10] Nav izprotama Sabiedrības vēlme izveidot automatizētu patērētāja spējas atmaksāt aizdevumu lēmumu pieņemšanas sistēmu, ņemot vērā, ka ne Paskaidrojumā, ne NMI-1 nav minēti detalizēti algoritmi, kādus automatizētā sistēma ņem vērā, kā arī Sabiedrība nepiedāvā distances aizdevumus un kopumā izsniegto aizdevumu skaits ir neliels. Līdzīgās situācijās citi kredītdevēji pat pie lielākiem apjomiem veic manuālu patērētāja maksātspējas izvērtēšanu, it sevišķi izsniedzot hipotekāros aizdevumus.

Secinājums:

Ņemot vērā augstāk norādīto, PTAC ieskatā ar Paskaidrojumu un tam pievienotajiem Sabiedrības lēmumiem, rīkojumiem, darbinieku paskaidrojumiem un apliecinājumiem Sabiedrība cenšas radīt iespaidu, ka uzsākusi aktīvu rīcību, lai novērstu pārkāpumus, bet, ievērojot iepriekšminētos apstākļus, Paskaidrojumā minētie pasākumi nešķiet pietiekami, lai būtu pārliecība, ka Sabiedrība pilnībā mainīs līdzšinējo komercpraksi patērētāju kreditēšanas jomā. Proti, ir aizdomas, ka darbinieki paši nav rakstījuši paskaidrojumus par konstatētajiem pārkāpumiem, ir aizdomas, ka 2018.gada 27.aprīļa sagatavotie darbinieku apliecinājumi par iepazīšanos ar NMI ir sagatavoti 2018.gada augustā, tā kā vairumā pārbaudes kredītlietu lēmumus par kredīta izsniegšanu pieņēma [...], pastāv šaubas par viņu kompetencēm patērētāju kreditēšanas jomā, spējai apmācīt darbiniekus un ilgtermiņā nodrošināt patērētāju kreditēšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī izpratni par konstatēto pārkāpumu novēršanu. Līdztekus NMI-1, izvērtējuma veidlapas patērētāju spējai atmaksāt kredītu, kā arī divu pakāpju pārbaudes kārtība nerada pārliecību, ka patērētāja spēja atmaksāt kredītu būs izvērtēta atbilstoši. Savukārt jautājumā par pēc noteiktiem

kritērijiem izvēlētu esošo kredītlietu pārbaudei Sabiedrība ir noteikusi šķietami pārāk ilgu termiņu, kā arī nav sniegusi skaidrojumu par tālākiem soļiem, ja izvērtēšanas procesā nebūs iespējams iegūt trūkstošos dokumentus, kā arī, ja tiks konstatēts, ka aizdevumu ar esošiem nosacījumiem piešķirt nedrīkstēja.

Kopumā secināms, ka Sabiedrības procedūras un/vai skaidrojumi tieši un nepārprotami nenosaka, kādā veidā Sabiedrība turpmāk nepieļaus tādu pārkāpumu iestāšanos, kā PTAC konstatēja visās pārbaudes kredītlietās, un kādā veidā veiks esošā kredītportfeļa pārbaudi, novēršot pieļauto pārkāpumu sekas.

Izvērtējot PTAC rīcībā esošos lietas materiālus, PTAC informē:

[8] NKAL 1.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka darbība (uzvedība, apgalvojums, komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam, ir komercprakse. NKAL 1.panta otrā daļa paredz, ka citi šā likuma termini un jēdzieni lietoti PTAL izpratnē. Līdz ar to spējas atmaksāt kredītu izvērtēšana, pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas, ir komercprakse NKAL izpratnē, jo konkrētās darbības ir atzīstamas par tādām, kuras ir tieši saistītas ar Sabiedrības pakalpojumu, proti, patērējam kredītu, sniegšanu patērētājiem.

[9] Saskaņā ar NKAL 4.panta otrās daļas 1.punktā noteikto, proti, ka komercprakse ir negodīga, ja tā neatbilst profesionālajai rūpībai un negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt tāda vidusmēra patērētāja vai tādas vidusmēra patērētāju grupas ekonomisko rīcību, kam šī komercprakse adresēta vai ko tā skar, savukārt NKAL 6.pants, skaidrojot profesionālās rūpības jēdzienu, nosaka, ka komercpraksi uzskata par profesionālajai rūpībai neatbilstošu, ja tā netiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālās darbības jomā vispārārtīgai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam.

NKAL 7.panta pirmā daļa paredz, ka „*par patērētāja ekonomisko rīcību būtiski negatīvi ietekmējošu uzskata tādu komercpraksi, kura būtiski mazina patērētāja iespēju pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu un kuras rezultātā patērētājs var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu citādi nebūtu pieņēmis*”.

Tāpat NKAL 7.panta otrās daļas 2.punktā noteikts, ka „*par patērētāja pieņemtu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu jebkurā gadījumā uzskatāms patērētāja lēmums, par to, kādā veidā un ar kādiem noteikumiem iegādāties preci vai saņemt pakalpojumu*”.

[9.1] PTAC paskaidro, ka Sabiedrības īstenoto komercpraksi PTAC vērtē no vidusmēra patērētāja uztveres viedokļa, ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005.gada 11.maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr.2006/2004 („Negodīgas komercprakses direktīva”) (turpmāk – Direktīva), un Eiropas Kopienų tiesas (turpmāk – EKT) praksē norādītos vidusmēra patērētāja kritērijus – patērētājs, kurš ir pietiekoši zinošs un labi informēts, kā arī pietiekoši vērtīgs un piesardzīgs (skat. Direktīvas preambulas 18.punkts; EKT C-112/99, 52.paragrāfs; C-44/01, 55.paragrāfs; C- 356/04, 78.paragrāfs; C-381/05, 23.paragrāfs). Minētais PTAC viedoklis izriet arī no Direktīvā noteiktā: saskaņā ar Direktīvas preambulas 11.punktu, ar šo direktīvu ir sasniedzama augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzība, nosakot vienotu vispārēju aizliegumu tādai negodīgai komercpraktei, kas kropļo patērētāju saimniecisko rīcību. Direktīvas 2.panta e) punkts nosaka, ka, „būtiski kropļot patērētāja saimniecisko rīcību” nozīmē izmantot komercpraksi, lai būtiski mazinātu patērētāja spējas pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu, tādējādi liekot patērētājam pieņemt tādus lēmumus par darījuma veikšanu, kādus viņš citādi nebūtu pieņēmis. Savukārt saskaņā ar Direktīvas 2.panta k) punktu „lēmums veikt darījumu” ir jebkurš patērētāja pieņemts lēmums par to, vai, kā un pēc kādiem noteikumiem veikt pirkumu, vai veikt pilnus vai daļējus maksājumus, paturēt produktu vai no tā atbrīvoties, vai attiecībā uz to izmantot līgumtiesības, neatkarīgi no tā, vai patērētājs nolemj

rīkoties vai no rīcības atturēties. Iepriekš minētā Direktīvas interpretācija izriet arī no Eiropas Komisijas publicētajām Negodīgas komercprakses direktīvas vadlīnijām (skatīt, http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/Guidance_UCP_Directive_en.pdf).

[9.2] Negodīgas komercprakses jēdziena vispārīga interpretācija vienīgi no gramatiskā viedokļa vai citu normatīvo aktu kontekstā nav pamatota un pietiekama (sk. *Augstākās tiesas 2014.gada 22.decembra sprieduma lietā SKA-170/14 /A420807710 9.punktu*). Pie secinājuma, ka pieteicēja ir veikusi negodīgu komercpraksi, var nonākt, vienīgi vērtējot kompleksu pieteicējas rīcību (sk. *Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 1.aprīļa sprieduma lietā Nr.42254511 9.3.punktu*). Arī Eiropas Savienības tiesa ir paskaidrojusi, ka komercprakse var tikt uzskatīta par negodīgu Direktīvas 2005/29 5.panta 2.punkta izpratnē tikai tad, ja ir izpildīts dubults nosacījums, pirmkārt, tai ir jābūt pretrunā profesionālās rūpības prasībām un, otrkārt, attiecībā uz produktu būtiski jā kropļo vai jāvar būtiski kropļot vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību. Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar šīs direktīvas preambulas 18.apsvērumu novērtējuma kritērijs ir pietiekami labi informēts, kā arī pietiekami vērtīgs un piesardzīgs vidusmēra patērētājs, ievērojot sociālos, kultūras un valodas faktoros (sk. *Eiropas Savienības tiesas 2016.gada 7.septembra sprieduma lietā Nr.C-310/15 32.punktu*).

[9.3] PTAC uzsver, ka Sabiedrībai, īstenojot komercpraksi, ir jāņem vērā, ka par profesionālai rūpībai atbilstošu un par godīgu uzskatāma komercprakse, kas tiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālas darbības jomā vispārārstātai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam. Viens no būtiskākajiem kritērijiem komercprakses vērtēšanai ir vispārārstāta godīga tirgus prakse noteiktā jomā, kas prasa uzņēmējiem veikt savas darbības profesionalitāti un godīgi no saprātīgas personas skatpunkta (sk. Vītoliņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.gads, 211.lpp).

[9.4] Lai praksi atzītu par profesionālai rūpībai atbilstošu, tai ir jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, tai skaitā patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai atbilstoši PTAL.

PTAL 8.panta (4¹) daļa nosaka: “*Pirms patērētāja kredīšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā [..]*”.

PTAL 8.panta (4⁴) daļa nosaka: “*Izpildot šā panta 4.¹ un 4.² daļā noteikto pienākumu, kredīta devējam ir pienākums pieprasīt, iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāja ienākumiem un izdevumiem pienākuma izpildei atbilstošā apjomā. Patērētājam ir pienākums pēc kredīta devēja pieprasījuma sniegt informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem. Kredīta devējs ir tiesīgs piešķirt kredītu tikai pēc tam, kad tas izvērtējis patērētāja spēju atmaksāt kredītu un izvērtējums liecina, ka kredīta saistības, visticamāk, tiks izpildītas saskaņā ar līguma noteikumiem [..]*”.

Attiecībā uz to, ka Sabiedrība paļaujas uz tādu no patērētāja saņemtu informāciju par ienākumiem, kas nav dokumentāri pamatota, PTAC norāda uz Eiropas Savienības tiesas (turpmāk – EST) 2014.gada 18.decembra spriedumu (ceturtā palāta) lietā C-449/13 (turpmāk – Spriedums), kurā EST nosaka, ka:

“*Direktīvas 2008/48 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, tas nav pretrunā tam, ka patērētāja kredīspējas novērtējums tiek veikts, pamatojoties vienīgi uz šī patērētāja sniegto informāciju, ar nosacījumu, ka šī informācija ir pietiekama un ka šī patērētāja sniegtajiem vienkāršajiem paziņojumiem tiek pievienoti apstiprinoši dokumenti, un, otrkārt, tas nenosaka kreditoram pienākumu veikt sistemātiskas patērētāja sniegtās informācijas pārbaudes.*” (Sprieduma rezolūīvās daļas 2.punkts).

Minētajā lietā EST analizējusi Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 23.aprīļa Direktīvu 2008/48/EK par patēriņa kredītliņģumiem ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, kurā ietvertās normas ir pārņemtas PTAL.

[9.5] Attiecībā uz kredītiem, kuru atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku vai kuru mērķis ir iegūt vai saglabāt tiesības uz nekustamo īpašumu normatīvajos aktos ir noteiktas īpašas prasības.

PTAL 8.¹ panta desmitā daļa nosaka: “*Pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs skaidri un saprotami norāda, kāda informācija un neatkarīgi pārbaudāmi pierādījumi patērētājam jāiesniedz, lai izvērtētu tā spēju atmaksāt kredītu, un šīs informācijas iesniegšanas termiņu. Šāds informācijas pieprasījums ir samērīgs un nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai pienācīgi veiktu minēto izvērtējumu. Kredīta devējs var pieprasīt precizējumus attiecībā uz informāciju, kas saņemta no patērētāja, ja tas ir nepieciešams, lai izvērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Kredīta devējs, kredīta starpnieks un kredīta starpnieka pārstāvis brīdina patērētāju, ka kredīts netiks piešķirts, ja iesniegtās informācijas nepilnīguma dēļ nav iespējams izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu”.*

PTAL 8.¹ panta divpadsmitā daļa nosaka: “*Kredīta devējam ir pienākums izstrādāt, dokumentēt un saglabāt procedūras un informāciju, uz kuru balstīts izvērtējums par patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Izvērtējums nedrīkst būt balstīts tikai uz nekustamā īpašuma vērtību, kas pārsniedz kredīta summu, vai pieņēmumu, ka nekustamā īpašuma vērtība pieaugs. Izvērtējumu drīkst balstīt uz pieņēmumu, ka nekustamā īpašuma vērtība pieaugs gadījumā, ja patērētāja kreditēšanas līguma mērķis ir veikt būvdarbus nekustamajā īpašumā.”*

PTAL 8.¹ panta trīspadsmitā daļa nosaka: “*Nekustamā īpašuma novērtējumu var veikt normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs. Nekustamā īpašuma vērtētājam ir pienākums nodrošināt neatkarīgu un objektīvu nekustamā īpašuma novērtējumu. Nekustamā īpašuma novērtējumu saglabā papīra formā vai pastāvīgā informācijas nesējā. Dokumentāciju glabā kredīta devējs.”*

[9.6] PTAC norāda, ka PTAL 8.panta piecpadsmitajā daļā ir noteikts, ka “*Izstrādājot patērētāju kreditēšanas pakalpojumus, piešķirot kredītus, sniedzot kredīta starpniecības pakalpojumus, dodot padomu, sniedzot papildu pakalpojumus saistībā ar kreditēšanas pakalpojumu patērētājiem vai izpildot kreditēšanas līgumā minētās saistības, kredīta devējs, kredīta starpnieks vai kredīta starpnieka pārstāvis rīkojas godīgi, taisnīgi, pārredzami un profesionāli, ņemot vērā patērētāja tiesības un intereses.”*

[9.7] PTAC norāda, ka patērētājs ir mazāk aizsargātā līgumslēdzēja puse un nav profesionālis kreditēšanas jomā, līdz ar to ne vienmēr izprot savas saistības un iespējamās sekas. Līdztekus kredīta devēju reklāmas mudina vieglāk ietekmējamu patērētāju uz viegli un ātri iegūstamiem naudas līdzekļiem. Kā norādīts Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 1.jūnija spriedumā lietā Nr.A420163016 AA43-0642-17/5, “*Pietiekami daudzas personas iepirkumus veic impulsīvi, proti, lēmumus var ietekmēt, lai arī personas ir spējīgas pieņemt ekonomiski pamatotus lēmumus. Nereti personas neapzinās reklāmas faktisko ietekmi vai arī apzinās to nepilnīgi”.* PTAC norāda, ka nodoms aizņemties un iegūt līdzekļus kādai vēlmei vai nepieciešamībai rada vēlmi aizņemties atkārtoti, tādēļ patērētājs var nepietiekoši izvērtēt vai pārvērtēt savas iespējas. Šādā situācijā kredīta devējam jāizrāda profesionālā rūpība, atbilstoši izvērtējot patērētāja iespējas atdot aizdevumu un izsniedzot tikai tādu, ko patērētājs visticamāk spētu atmaksāt. Sabiedrībai kā profesionālei patērētāju kreditēšanas nozarē, īstenojot komercpraksi, ir pienākums rīkoties labā ticībā un ievērot visu tai saistošo normatīvo aktu prasības, t.sk., Sabiedrības apstiprinātās iekšējās procedūras, piemēram, Kārtību, un atbilstoši pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu.

Atbilstoši profesionālās rūpības prasībām maksātspējas vērtēšanā būtiska ir gan kredītriska novērtēšana komersantam, gan paša patērētāja grūtību līmeņa novērtēšana atmaksāt kredītu. Maksātspējas izvērtēšanas mērķi var būt divējādi – gan lai pasargātu kredīta devēju no riska, ka aizņēmējs nespēs segt uzņemtās saistības (t.i, atmaksāt kredīta devēja aizdotos naudas līdzekļus), gan, lai pēc visu (esošo un plānoto) saistību nomaksas patērētāja rīcībā paliktu pietiekoši daudz līdzekļu visu pārējo ikdienas vajadzību segšanai bez pārmērīgām grūtībām. Pirmajā gadījumā maksātspējas izvērtēšanas mērķis ir aizsargāt kredīta devēju no iespējamiem zaudējumiem,

savukārt PTAC kā patērētāju tiesību uzraudzības iestādes ieskatā tieši otrais mērķis patērētāja maksātspējas izvērtēšanā ir būtiskākais.

Būtiski, lai patērētāja maksātspējas vērtēšanā par pamatu tiek ņemti patērētāja patiesie ienākumi, neradot pārmērīgu risku, ka patērētājam var nākties iekļāt vai pārdot savu īpašumu, lai atmaksātu kredītu, var nākties būtiski ierobežot savus ikdienas tēriņus pamatvajadzībām. Kopumā patērētāju kredīvēšana ir būtisks un patērētājiem vajadzīgs pakalpojums, tomēr maksātspējas vērtēšanas procedūrām jābūt pietiekamām, lai pēc iespējas novērstu kredītu piešķiršanu patērētājiem, kuru situācija pēc kredīta saņemšanas visticamāk pasliktinātos. Profesionālā rūpība prasa komersantiem tāda līmeņa rūpību, lai atturētu patērētājus paņemt kredītus, ko tie nevar atmaksāt.

PTAC norāda, ka nespēja tikt galā ar neadekvāti milzīgu saistību apjomu patērētājiem var likt izšķirties par rīcību, kuras sekas var būt ļoti negatīvas, piemēram, negribēta došanās darbā uz ārzemēm¹, dažāda veida atkarību pieaugums, papildu aizņemšanās, stresa apjoma palielināšanās, tādējādi izraisot dažādas psiholoģiskas un citas veida saslimšanas un personīgās dzīves problēmas, pašnāvības apsvērsana, izvēlēšanās gūt neoficiālus ienākumus, dažāda veida krāpšana vai pat noziegumi u.tml. It sevišķi smagi nespēja veikt finanšu saistības var ietekmēt patērētājus ar vairākiem bērniem, ar mazāku ienākumu apjomu un vecāka gadagājuma patērētājus. Līdz ar to neatbilstoša maksātspējas izvērtēšana var radīt sociālas un ekonomiskas sekas valstī kopumā.

[10] Ievērojot visu iepriekš minēto, PTAC konstatē, ka Sabiedrība īstenojusi **profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi** saskaņā ar NKAL 4.panta otrās daļas 1.punktu, 6. un 7.pantu:

[10.1] neizstrādājot tādu kārtību, kādā izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, kas nodrošinātu detalizētu, izsekojamo un PTAL 8.pantam atbilstošu patērētāju spēju atmaksāt kredītu izvērtēšanas sistēmu, balstoties uz patiesu un pietiekamu informāciju par patērētāja ienākumiem un izdevumiem (skatīt lēmuma [4.3] punktu);

[10.2] pieļaujot sistemātiskus konkrētu patērētāju spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas pārkāpumus:

- 4 gadījumos no 9 (44,44% no pārbaudītajām lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, nepieprasot un/vai nesaņemot ienākumus apliecinājošus dokumentus, bet pieņemot un akceptējot patērētāju pašdeklarētos ienākumus no kredītu pieteikumiem (skatīt lēmuma [4.3.2] punktu);
- 1 gadījumā no 9 (11,11% no pārbaudītajām lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, nepieprasot un/vai nesaņemot galvnieka ienākumus apliecinājošus dokumentus (skatīt lēmuma [4.3.5] punktu);
- 4 gadījumos no 9 (44,44% no pārbaudītajām lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, akceptējot patērētāju ienākumus, kas lielāki nekā ienākumu apliecinājošajos dokumentos konstatējamie, t.sk., 3 gadījumos ignorēts ienākumu lielums, kas izriet no VID izziņā norādītā, kas ir pretrunā ar PTAL 8.panta piektajā daļā noteikto (skatīt lēmuma [4.3.3] punktu);
- 3 gadījumos piešķirot aizdevumus patērētājiem, neņemot vērā patērētāja kredīta pieteikumā deklarētās un/vai norēķinu konta pārskatā redzamās saistības pret citiem kredīta devējiem (skatīt lēmuma [4.3.4] punktu);
- 1 gadījumā no 9 (11,11% no pārbaudītajām lietām) pieļaujot maksājumu grafiku, kurā ik mēnesi patērētājam jāsedz procenti par kredīta izmantošanu, bet pēdējā maksājumā patērētājam jāatmaksā aizdevuma pamatsumma (skatīt lēmuma [4.3.6] punktu);

[10.3] pieļaujot sistemātiskus kredīvēšanas pakalpojuma sniegšanas procesa pārkāpumus:

- 2 gadījumos no 9 (22,22% no pārbaudītajām lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, nepieprasot un/vai nesaņemot no patērētājiem iesniegumus par kredīta

¹ https://www.lafpa.lv/content/uploads/2017/02/Iedz%C4%ABvot%C4%81ju_aptauja_par_emigr%C4%81ciju.pdf

piešķiršanu (skatīt lēmuma [4.3.1] punktu);

- 7 gadījumos no 9 (77,78% no pārbaudītajām lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, nedokumentējot patērētāju spēju atmaksāt kredītu un nesaglabājot attiecīgās procedūras un informāciju (skatīt lēmuma [4.3.7] punktu);

- 7 gadījumos no 7 (100% no pārbaudītajām hipotekāro kredītu lietām) piešķirot aizdevumus patērētājiem, nepieprasot un/vai nesaņemot no patērētājiem ķīlas objektu vērtējumus, kurus veikuši sertificēti vērtētāji (skatīt lēmuma [4.3.8] punktu);

- 7 gadījumos no 9 (77,78% no pārbaudītajām lietām) patērētāju spēju atmaksāt kredītu izvērtējumus veicot un lēmumus par kredīta piešķiršanu pieņemot atbildīgajām personām, kurām ikdienā jānodrošina kredītu izsniegšanas procesa atbilstība normatīvo aktu prasībām, tādējādi apliecinot, ka tām nav atbilstošu zināšanu un kompetenču par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu (skatīt lēmuma [7.1] un [7.2] punktu);

- nenodrošinot atbildīgajiem darbiniekiem, kas pieņem lēmumus par kredītu izsniegšanu, nepieciešamās kompetences un zināšanu līmeni par prasībām kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai patērētājiem (skatīt lēmuma [4.3] un [7] punktā minēto);

[10.4] apliecinot nepietiekamu un formālu pieeju turpmākā pārkāpumu novēršanā un procedūru sakārtošanā:

- uzliekot pienākumu veikt ikgadējo Sabiedrības personāla kompetenču un prasmju pārbaudi, sagatavojot rakstveida eksāmenu un veicot individuālas pārrunas ar darbiniekiem darbiniecei bez pietiekošām kompetencēm patērētāju kreditēšanas jomā (skatīt lēmuma [6], [7.2] un [7.6] punktu);

- neizstrādājot detalizētu NMI-1 un atbilstošu izvērtējuma veidlapu patērētāja spējas atmaksāt kredītu noteikšanai (skatīt lēmuma [7.3] un [7.4] punktu);

- nepaskaidrojot, kā turpmāk Sabiedrība rīkosies, lai ikdienā nodrošinātu un kontrolētu atbilstošu patērētāju maksātspējas izvērtēšanu (skatīt lēmuma [7.8] punktu);

- nesaņemot no darbiniekiem pašrocīgi rakstītus paskaidrojumus par pieļautajiem pārkāpumiem (skatīt lēmuma [7.1] punktu);

- nosakot pārlietu garu laika periodu, kurā apņēmusies pārbaudīt daļu no esošajām kredītlietām (skatīt lēmuma [7.5] punktu);

- nenorādot iespējamās rīcības variantus gadījumos, ja patērētāji atteiksies iesniegt trūkstošos dokumentus un/vai ja no iesniegtajiem dokumentiem izrietēs, ka konkrēto aizdevumu patērētājam piešķirt nedrīkstēja vai drīkstēja piešķirt ar citiem nosacījumiem (skatīt lēmuma [7.5] punktu);

[10.5] PTAC ieskatā minētie pārkāpumi liecina, ka Sabiedrība savā darbībā ilgstoši nav ievērojusi normatīvo aktu prasības, savukārt arī Sabiedrības norādītie konstatēto pārkāpumi novēršanas pasākumi nesniedz pārliecību par vēlēšanos veikt būtiskas izmaiņas Sabiedrības darbībā.

Sabiedrības līdz šim īstenotā komercprakse varēja negatīvi ietekmēt vidusmēra patērētāja ekonomisko rīcību, tā kā patērētāji varēja pieņemt tādas lēmumus par aizdevuma līguma noslēgšanu, kādu citādi nebūtu pieņēmuši. Atbilstoša maksātspējas vērtēšana atturētu patērētājus pieņemt kredītus, ko tie nevar atmaksāt, tādējādi izvairoties no daudzām iespējamām negatīvām sekām patērētājiem. Konstatējams, ka Sabiedrības komercprakse, iespējams, negatīvi ietekmējusi patērētāju ekonomisko rīcību – 3 (trīs) no 9 (deviņām) (33,33% gadījumos) pārbaudītajām kredītlietām tiek kavētas, t.sk., 2 (divās) ilgstoši.

[11] 2011.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.245 “Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai” (turpmāk – Noteikumi Nr.245) 37.punkts nosaka: “*Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, veicot uzraudzību vai pamatojoties uz citu valsts iestāžu iesniegto informāciju, ir tiesīgs pieņemt lēmumu par speciālās atļaujas (licences) darbības apturēšanu vai anulēšanu šajos noteikumos noteiktajā kārtībā*”.

Atbilstoši Noteikumiem Nr.245:

“38. *Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par kapitālsabiedrībai*

izsniegtās speciālās atļaujas (licences) darbības apturēšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem, ja: (..)

38.6. kapitālsabiedrība sistemātiski neievēro kapitālsabiedrībā noteikto patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanas, patērētāju sūdzību izskatīšanas un patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas kārtību;

38.7. kapitālsabiedrības darbība patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanā neatbilst patērētāju tiesību aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasībām (..)

39. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs triju darbdienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas par speciālās atļaujas (licences) darbības apturēšanu par to rakstiski informē kapitālsabiedrību, norādot darbības apturēšanas pamatojumu.”

PTAC norāda, ka Sabiedrības pieļautie PTAL pārkāpumi ir vērtējami kā **ļoti smagi**, kas ietekmē ne tikai komersanta darbības atbilstību normatīvajiem aktiem pēc būtības, bet arī būtiski negatīvi ietekmē patērētāju finansiālo situāciju.

[12] NKAL 15.panta astotā daļa nosaka: „ja Uzraudzības iestāde atzīst komercpraksi par negodīgu, tā ir tiesīga pieņemt vienu vai vairākus lēmumus, ar kuriem: 1) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu atbilstošā veidā sniegt papildu informāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu komercprakses atbilstību šā likuma prasībām; 2) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi; 3) aizliedz negodīgu komercpraksi, ja tā vēl nav uzsākta, bet ir paredzama; 4) nosaka komercprakses īstenotājam pienākumu publicēt attiecīgajai komercprakti atbilstošā saziņas līdzeklī paziņojumu, kurā norādīta labotā informācija, atsaucot negodīgo komercpraksi; 5) uzliek naudas sodu šā likuma 15.² pantā noteiktajā kārtībā; 6) nosaka par labas prakses kodeksu atbildīgajai personai pienākumu izdarīt labojumus kodeksā, lai novērstu negodīgu komercpraksi”.

NKAL 15.² panta pirmā daļa paredz, ka „uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzlikt komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 euro. Soda naudas apmērs ir nosakāms samērīgs ar izdarīto pārkāpumu (..)”.

[13] Saskaņā ar PTAC 2016.gada 5.februāra Vadlīnijām Nr.3 “Vadlīnijas Reklāmas likumā un Negodīgas komercprakses aizlieguma likumā noteikto labprātīgo darbību piedāvāšanai un lēmuma pieņemšanai” Sabiedrības rīcība klasificējama kā “sevišķi smags pārkāpums”, kuras būtību raksturo:

[13.1] būtiska ietekme uz sabiedrības/patērētāju kolektīvajām interesēm (pārkāpumi konstatēti visās pārbaudītajās kredītlietās);

[13.2] īstenota negodīga, profesionālajai rūpībai neatbilstoša komercprakse, kas skar/var skart plašu patērētāju loku:

[13.2.1] Sabiedrība 2017.gadā kopumā ar patērētājiem noslēgusi [...] jaunus hipotekārā kredīta darījumus un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju no jauna noslēgto hipotekāro kredītu darījumu skaitā 2017.gadā bija [...]%;

[13.2.2] Sabiedrība 2017.gadā kopumā patērētāju hipotekāro kredītu darījumiem izsniegusi [...] EUR un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju no jauna izsniegto hipotekāro kredītu darījumu apjomā 2017.gadā bija [...] %;

[13.2.3] Sabiedrības hipotekārā kredīta portfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri bija [...] EUR un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju izsniegtā hipotekārā kredīta kredītportfeļa atlikumā uz 2017.gada 31.decembri bija [...] %;

[13.2.4] Sabiedrība 2017.gadā kopumā ar patērētājiem noslēgusi [...] jaunus patēriņa kredīta darījumus un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju

no jauna noslēgto patēriņa kredītu darījumu skaitā 2017.gadā bija [...] %;

[13.2.5] Sabiedrība 2017.gadā kopumā patērētāju patēriņa kredītu darījumiem izsniegusi [...] EUR un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju no jauna izsniegto patēriņa kredītu darījumu apjomā 2017.gadā bija [...] %;

[13.2.6] Sabiedrības patēriņa kredītu portfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri bija [...] EUR un Sabiedrības tirgus daļa licencēto Nebanku kredītu devēju izsniegtā patēriņa kredīta kredītportfeļa atlikumā uz 2017.gada 31.decembri bija [...] %;

[13.3] pārkāpuma būtība, proti, Sabiedrība ir izsniegusi patērētājiem kredītus, neizvērtējot vai nepienācīgi izvērtējot to maksātspēju, kā arī pieļaujot citus normatīvo aktu pārkāpumus:

[13.3.1] saskaņā ar Sabiedrības sniegto 2017.gada 2.pusgada pārskatu par darbības rezultātiem Sabiedrības portfelī uz 2017.gada 31.decembri bez kavējuma ir [...] % no izsniegto hipotekāro kredītu apjoma (nozares vidējais rādītājs – [...] %) un [...] % no izsniegto patēriņa kredītu apjoma (nozares vidējais rādītājs – [...] %);

[13.3.2] 9 (deviņās) no 9 (deviņām) (100% gadījumos) pārbaudītajām kredītlietām PTAC konstatējis, ka Sabiedrība neievēro PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteikto par patērētāja spēju atmaksāt kredītu izvērtēšanu un pienākumu pieprasīt, iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāja ienākumiem atbilstošā apjomā;

[13.3.3] 7 (septiņās) no 7 (septiņām) (100% gadījumu) pārbaudītajām hipotekāro kredītu kredītlietām, PTAC konstatējis, ka Sabiedrība neievēro PTAL 8.panta trīspadsmitajā daļā izvirzītās prasības attiecībā uz ķīlas objektu vērtējumiem.

[14] Saskaņā ar Sabiedrības gada pārskatu par 2017.gadu tās neto apgrozījums bija 319'392.00 EUR.

[15] Izvērtējot Sabiedrības īstenotās komercprakses būtību, iespējamo ietekmi uz patērētājiem (lēmuma [13.1], [13.2] un [13.3] apakšpunkts), lietas izskatīšanas gaitā konstatēto, šī lēmuma [13.2] un [13.3] punktā minēto, PTAC secina, ka būtu lietderīgi izmantot Noteikumu Nr.245 38.6. un 38.7.apakšpunktā minētās tiesības, pieņemot lēmumu par Sabiedrībai izsniegtās speciālās atļaujas (licences) darbības apturēšanu līdz 6 (sešiem) mēnešiem, kā arī pieņemt NKAL 15.panta astotās daļas 2. un 5.punktā noteikto lēmumu, lai pārkāpums nākotnē tiktu pārtraukts un neatkārtotos.

Ievērojot šajā lēmumā analizētos pārkāpuma izdarīšanas apstākļus, raksturu un radīto ietekmi, kā arī veiktos un plānotos pasākumus pārkāpumu novēršanai, PTAC secina, ka Sabiedrības nodarītais pārkāpums ir vērtējams kā sevišķi smags pārkāpums un norādītie pasākumi pārkāpuma novēršanai vērtējami kā nepietiekami (skatīt lēmuma [10.4] punktu). Līdz ar to nepieciešams apturēt Sabiedrībai izsniegto speciālo atļauju (licenci) Nr.NK-2016-003 patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai uz laiku līdz sešiem mēnešiem, papildus nosakot kopējo soda naudas apmēru Sabiedrībai 20 000,00 EUR apmērā. Procentos soda nauda apmērs sastāda aptuveni 6,26% no Sabiedrības 2017.gada neto apgrozījuma un 62,62% no maksimālās soda naudas, kas uzskatāms par samērīgu soda naudas apmēru, ņemot vērā izdarīto pārkāpumu.

Ņemot vērā minēto, PTAC nolemj:

pamatojoties uz NKAL 1.panta pirmo daļu, 2.pantu, 4.panta pirmo daļu, otrās daļas 1.punktu,

6.pantu, 7.panta pirmo daļu un otrās daļas 2.punktu, 15.panta pirmās daļas 1.punktu, astotās daļas 2. un 5.punktu, 15.² panta pirmo daļu, PTAL 8.panta 4.¹, 4.⁴ un 15.daļu, 8.¹ panta desmito, divpadsmito un trīspadsmito daļu, APL 4.pantu, 51.pantu, 55.panta 2.punktu, 65.panta ceturto daļu, 66.pantu un 67.pantu, Noteikumu Nr.245 38.6. un 38.7.apakšpunktu:

1) apturēt

SIA „Baltic Finance Fund”

juridiskā adrese: Dzirnavu iela 89 – 16, Rīga, LV-1011

reģistrācijas numurs: 40103498565

speciālās atļaujas (licences) Nr.NK-2016-003 darbību patērētāju kredīvēšanas pakalpojumu sniegšanai no lēmuma pieņemšanas dienas līdz laikam, kamēr PTAC pieņem lēmumu par speciālās atļaujas (licences) atjaunošanu vai anulēšanu, bet ne ilgāk kā uz sešiem mēnešiem no lēmuma paziņošanas brīža;

2) uzlikt

SIA „Baltic Finance Fund”

juridiskā adrese: Dzirnavu iela 89 – 16, Rīga, LV-1011

reģistrācijas numurs: 40103498565

- **pienākumu izbeigt lēmumā konstatēto negodīgu komercpraksi:**
 - ✓ **izstrādājot un apstiprinot detalizētu un izsekojamo parētētāju spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanas kārtību un procesu atbilstoši PTAL 8.panta (4¹), (4²), (4⁴), (15) daļā un 8.¹ panta (10), (12) un (13) daļā noteiktajam, balstoties uz līdzšinējā Sabiedrības patērētājiem izsniegtā kredītportfeļa izvērtējumu;**
 - ✓ **nodrošinot PTAL 8.¹ panta (13) daļā izvirzītās prasības attiecībā uz ķīlas objektu vērtējumiem;**
 - ✓ **nodrošinot PTAL 8.¹ panta (12) daļā izvirzīto prasību par patērētāja spējas atmaksāt aizdevumu izvērtējuma saglabāšanu;**
 - ✓ **pienākumu nodrošināt darbiniekiem pietiekamu zināšanu un kompetenču līmeni, atbilstoši PTAL 8.panta (15) daļā noteiktajam;**
- **soda naudu 20 000,00 EUR (divdesmit tūkstoši eiro, 00 centi) apmērā.**

Saskaņā ar NKAL 19.panta pirmo daļu, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmo un otro daļu, 79.panta pirmo daļu šis lēmums ir spēkā ar dienu, kad tas kļūst zināms Sabiedrībai, un Sabiedrība to var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā viena mēneša laikā no dienas, kad lēmums stāties spēkā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā. Lēmuma pārsūdzēšana daļā par tiesisko pienākumu neaptur tā darbību.

Soda nauda jāsamaksā ar pārskaitījumu, maksājuma uzdevumā norādot:

Saņēmējs: Valsts kase, Reģistrācijas numurs 90000050138
 Saņēmēja iestāde: Valsts kase, BIC kods TREL LV22
 Konts (IBAN): LV12TREL1060121019400
 Maksājuma mērķis: Lēmums Nr. 16 – pk
 Pieņemšanas datums: 21.09.2018.

Soda nauda jāsamaksā ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc dienas, kad saņemts lēmums.

Direktore (personiskais paraksts)

B.Vītoliņa

[..]

IZRAKSTS PAREIZS